

Науково-дослідний інститут праці
і зайнятості населення Міністерства
соціальної політики України і НАНУ

Методика розрахунку індикаторів функціонування моделі соціального сектору України

**Леонід Ільчук,
заступник директора
Інституту з наукової роботи
ili_59@i.ua**

Науково-дослідний інститут праці
і зайнятості населення Міністерства
соціальної політики України і НАНУ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Дана методика розроблена з метою оцінки індикаторів функціонування соціального сектору України і визначає методологічні підходи та методики щодо їх розрахунку. Методика базується на їх комплексному аналізі. При цьому, враховуються такі вимоги до індикаторів, як: кількість індикаторів повинна бути обмеженою, але повністю характеризувати стан безпеки соціального сектору в Україні чи регіоні. Індикатори мають охоплювати найважливіші характеристики сфери соціальної політики в державі або регіоні, вони мають забезпечувати репрезентативність для міжнародних та міжрегіональних порівнянь. Статистичні дані за вибраними індикаторами повинні бути об'єктивними, достовірними, точними, доступними і зібраними без зайвих витрат і додаткових зусиль. Індикатори повинні бути самодостатні, вони повинні відноситись до компетенції відповідного органу державної виконавчої влади, яка відповідає за певний напрям соціальної політики, як стержня внутрішньодержавної політики.

Послідовність розрахунку індикаторів функціонування моделі соціального сектору:

- інформацією для індикаторів можуть бути: офіційні інформаційні джерела Держстату України; міністерств і відомств; органів місцевого самоврядування та об'єднаних територіальних громад, які постійно надають відповідну інформацію за визначений період;
- при визначенні кількісних індикаторів застосовується метод екстраполяції, а при якісних – евристичні методи розрахунків;
- використовується два варіанти розрахунків – для загальнонаціональних та регіональних індикаторів функціонування моделі соціального сектору України;
- градація індикаторів функціонування і соціального сектору України в залежності від їх стану визначається за схемою: норма → виклик → загроза;
- градація індикаторів функціонування соціального сектору України виконується за зональною схемою: безпечна зона → небезпечна зона → зона загрози;
- кінцевою формою надання зведених індикаторів визначається в табличній логіко-структурованій формі.

Науково-дослідний інститут праці
і зайнятості населення Міністерства
соціальної політики України і НАНУ

Основні способи розрахунків індикаторів:

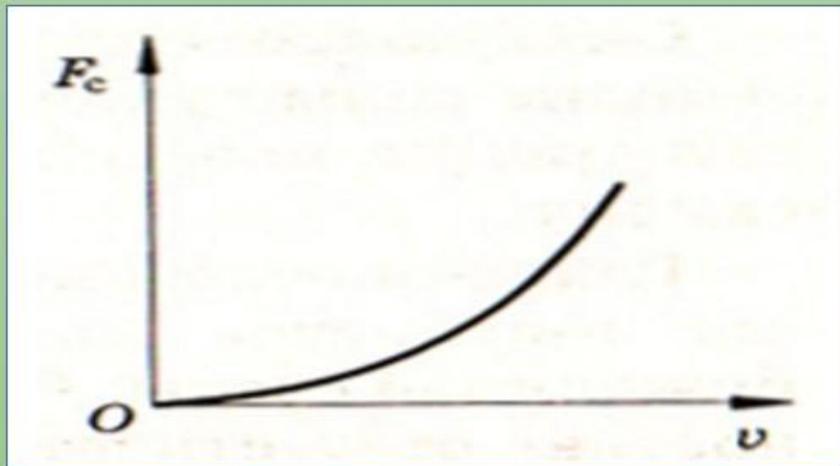
- дослідно-статистичний;
- дослідно-аналітичний;
- нормативний;

Науково-дослідний інститут праці
і зайнятості населення Міністерства
соціальної політики України і НАНУ

Основним методом розрахунку індикаторів є ЕКСТРАПОЛЯЦІЯ

знаходження за рядом даних значень індикатора іншого його значення, що містяться поза цим рядом.

Градація індикаторів

Норма

Виклик

Загроза

Градація індикаторів за зонами

Безпечна зона

Небезпечна зона

Зона загрози

Формула розрахунку індикаторів

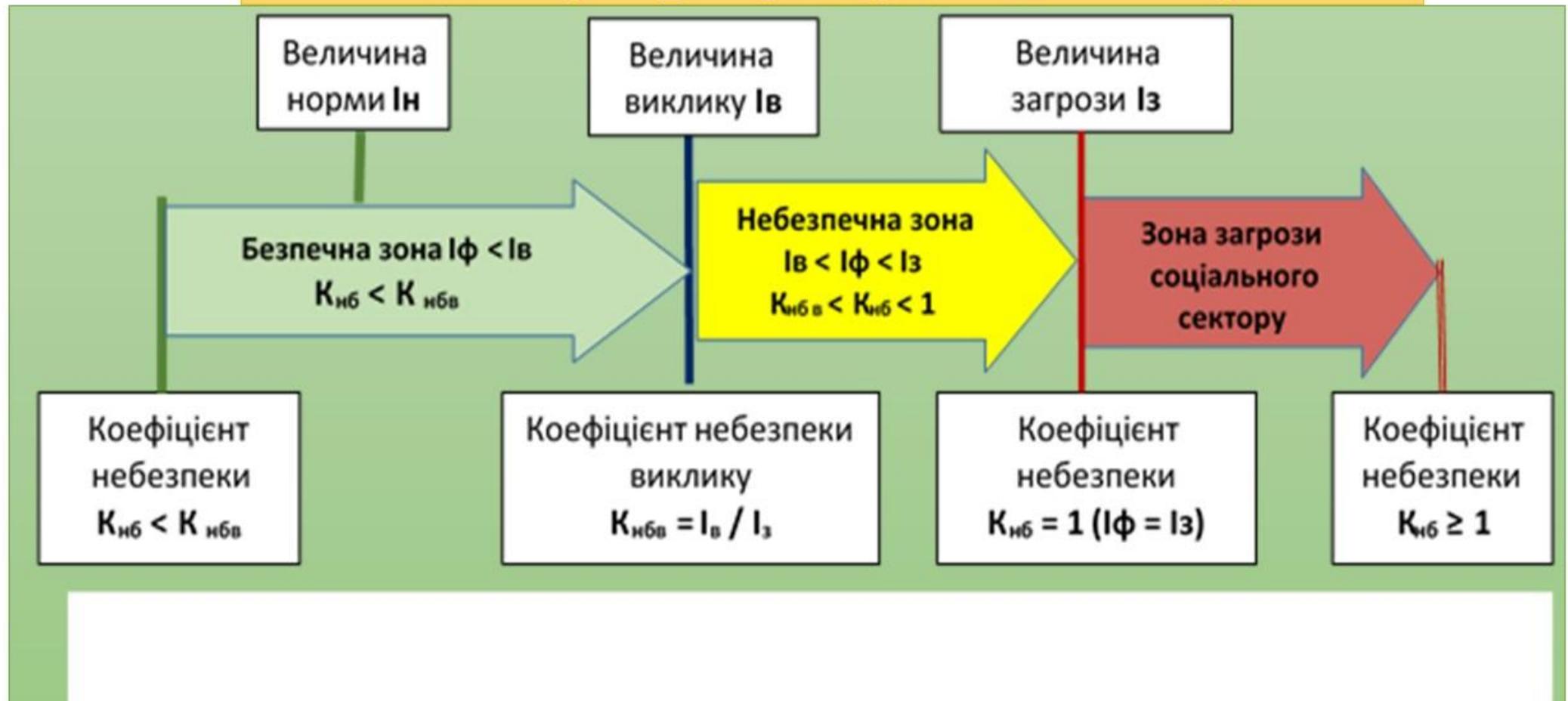
$$K_{\text{нб}} = (I_{\text{ф}} / I_{\text{з}}) * Д (K_{\text{пi}})$$

Де $I_{\text{ф}}$ – фактичне значення індикатора,

$I_{\text{з}}$ – критичне (порогове) значення індикатора загрози.

$Д (K_{\text{пi}})$ – добуток поправочних коефіцієнтів

Схема розрахунку індикаторів

Науково-дослідний інститут праці
і зайнятості населення Міністерства
соціальної політики України і НАНУ

Методика розрахунків індикаторів функціонування соціального сектору

- Визначення (розрахунок) величини норми індикатора I_n .
- Визначення (розрахунок) величини виклику індикатора I_v .
- Визначення (розрахунок) величини загрози індикатора I_z .
- Визначення фактичної величини індикатора I_f .
- Визначення (розрахунок) поправочних коефіцієнтів, у випадках, коли необхідно врахувати регіональні, галузеві, економічні або інші особливості K_i :

Наприклад:

- при врахуванні особливостей міського або сільського укладів життя можна застосувати Коефіцієнт урбанізації – $K_{урб} = \frac{Ч_{мн}}{Ч_{сн}}$ де $Ч_{мн}$ – чисельність міського населення у вибраному регіоні, $Ч_{сн}$ – чисельність сільського населення;
- при врахуванні тіньових схем оплати праці або тіньових доходів населення можна застосувати Коефіцієнт тінізації показника $K_t = 1,4$ (за дослідженням і висновками Мінекономіки 40% економіки знаходяться в тіні);
- інші поправочні коефіцієнти.

Науково-дослідний інститут праці
і зайнятості населення Міністерства
соціальної політики України і НАНУ

Методика

розрахунків індикаторів функціонування соціального сектору

Визначення (розрахунок) коефіцієнта небезпеки загрози соціальному сектору.

$$K_{\text{нб}} = (I_{\text{ф}} / I_{\text{з}}) * \Pi (K_{\text{пi}})$$

де $I_{\text{ф}}$ – фактичне значення індикатора; $I_{\text{з}}$ – критичне (порогове) значення індикатора загрози; $\Pi (K_{\text{пi}})$ – добуток поправочних коефіцієнтів

Коефіцієнт небезпеки має дуалістичний характер: у більшості випадків чим більше значення цього коефіцієнту – тим більше ймовірність загрози функціонування соціального сектору, тим далі у зоні загрози знаходиться цей індикатор.

Але, є такі випадки коли на загрозу соціальному сектору вказує коефіцієнт, величина якого менше одиниці і прагне досягти нуля.

Методика
розрахунків індикаторів функціонування соціального сектору
Розрахунок коефіцієнту небезпеки виклику (Кнбв) по регіонах

$$K_{\text{нбв}} = (I_{\text{ф}} / I_{\text{в}}) * \Pi (K_{\text{пі}})$$

Де $I_{\text{ф}}$ – фактичне значення індикатора,

$I_{\text{в}}$ – критичне (порогове) значення індикатора виклику.

$\Pi (K_{\text{пі}})$ – добуток поправочних коефіцієнтів

Науково-дослідний інститут праці
і зайнятості населення Міністерства
соціальної політики України і НАНУ

Розробка інфографіки індикатора

Інфографіка індикатора базується на графічному зображенні ступеню загроз соціальному сектору за **зональним** принципом:

- зона загрози – фактичне значення індикаторів функціонування соціального сектору I_{ϕ} більше значення індикатора загрози I_z або коефіцієнт небезпеки $K_{\text{нб}}$ більше 1;
- небезпечна зона – значення фактичних індикторів небезпеки I_{ϕ} між величинами виклику $I_{\text{в}}$ і загрози I_z при коефіцієнті небезпеки: $K_{\text{нбв}} < K_{\text{нб}} < 1$;
- безпечна зона – фактичне значення індикаторів небезпеки I_{ϕ} менше величини виклику, при коефіцієнті небезпеки – $K_{\text{нб}} < K_{\text{нбв}}$

Науково-дослідний інститут праці
і зайнятості населення Міністерства
соціальної політики України і НАНУ

Приклад розрахунку індикатора «наявний дохід у середньому на одну людину»

1. *Визначення (розрахунок) величини норми індикатора I_n .* Норма для цього індикатора знаходиться у безпечній зоні і становить $I_n > I_v$, оскільки чим більше дохід людини, тим вищим вона має соціальний захист і тим більше її спроможність забезпечити себе і свою сім'ю нормальними умовами існування.

2. *Визначення (розрахунок) величини виклику індикатора I_v .* Основою для розрахунку даного індикатора може слугувати ряд міжнародних даних, а саме: відповідно доповіді ПРО ООН за 2015 рік Україна віднесена до країн з високим людським розвитком. Для таких країн світовою економічною спільнотою встановлено розмір межі бідності, який складає 14 доларів США витрат за добу. Це свідчить про те, що розмір середньомісячного наявного доходу на одну особу, який може бути викликом для безпеки соціальному сектору не може бути нижче 420 доларів США на місяць. Цей показник, який може стати викликом для функціонування соціального сектору I_{vd} , дорівнює:

$$I_v = 14 * K_{\text{доби}} * 30 = 14 * 25,55 * 30 = 10731 \text{ (гривень)}$$

де 14 – витрати на добу у доларах США,

$K_{\text{доби}}$ – курс долара, встановлений Національним банком України, (на 1.12.2016 курс долара становив 25,55 гривень)

30 – кількість днів у місяці.

Науково-дослідний інститут праці
і зайнятості населення Міністерства
соціальної політики України і НАНУ

Приклад розрахунку індикатора «наявний дохід у середньому на одну людину»

3. *Визначення (розрахунок) величини загрози індикатора I_3* Загроза для цього індикатора розраховується на основі таких даних: ООН для країн Східної Європи встановила межу бідності із розрахунку 5 доларів США витрат на добу. Тобто величина середньомісячного наявного доходу на душу населення, яка може становити загрозу безпеці соціальному сектору не може бути нижче 150 доларів США на місяць. Таким чином розмір цього індикатора, який може стати загрозою безпеці соціальному сектору I_3 , дорівнює:

$I_3 = 5 * K_{\text{днбу}} * 30 = 5 * 25,55 * 30 = 3833$ (гривень) де 5 – витрати на добу у доларах США, $K_{\text{днбу}}$ – курс долара, встановлений Національним банком України, (на 1.12.2016 курс долара становив 25,55 гривень) 30 – кількість днів у місяці.

Науково-дослідний інститут праці
і зайнятості населення Міністерства
соціальної політики України і НАНУ

Приклад розрахунку індикатора «наявний дохід у середньому на одну людину»

4. *Визначення фактичної величини індикатора I_{ϕ}* Фактична величина індикатора середньомісячного наявного доходу однієї людини (I_{ϕ}) визначається відповідно до даних таблиці Держстату України «Доходи населення за регіонами України».

Щомісячний дохід I_{ϕ} = Дохід за 2015 рік поділений на чисельність населення країни за 2015 рік и поділений ще раз на кількість місяців (12)

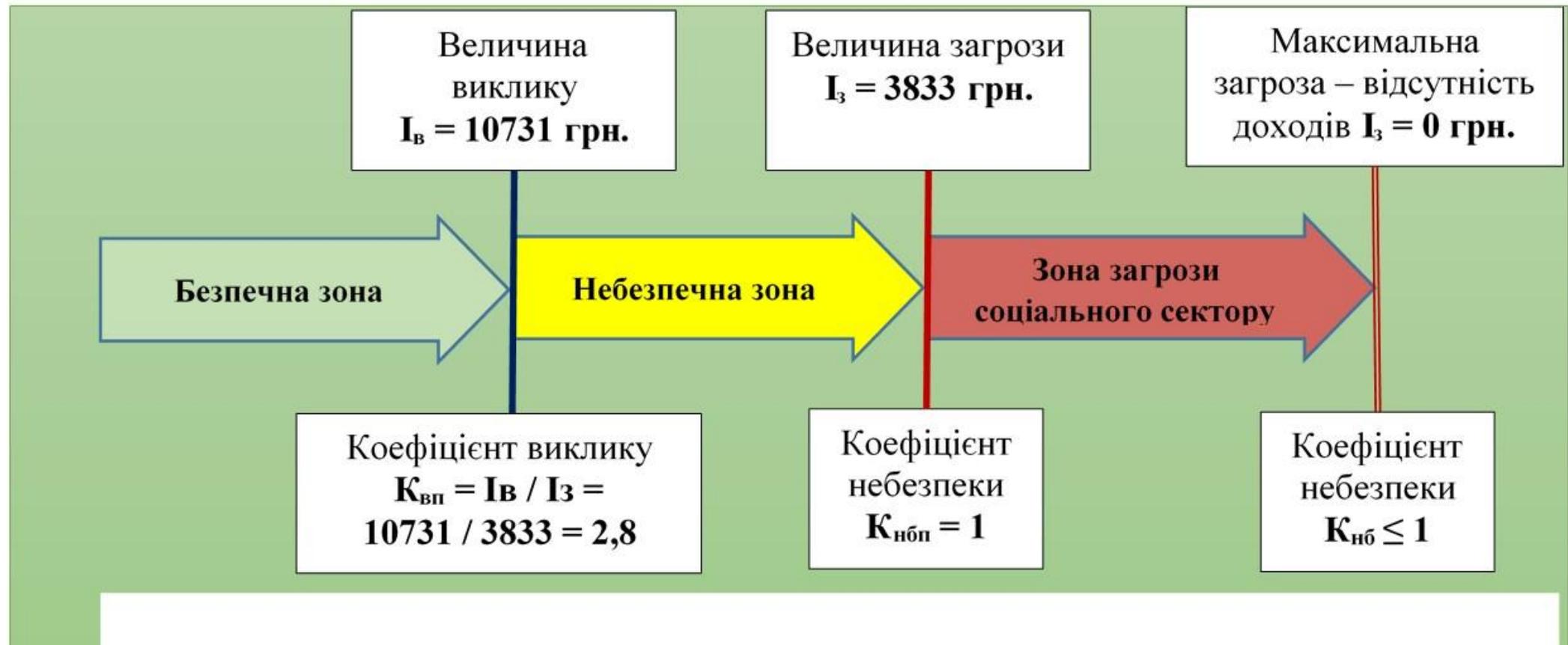
Науково-дослідний інститут праці
і зайнятості населення Міністерства
соціальної політики України і НАНУ

Розрахунок фактичної величини індикатора

	дохід за 2015 (млн. грн.)	чисельність (людей)	Iф
Україна	1743979	42590879	3412,27
Вінницька	59569	1595078	3112,13
Волинська	33695	1039940	2700,08
Дніпропетровська	163558	3251575	4191,76
Донецька ²	115416	4252260	2261,86
Житомирська	44234	1248318	2952,91
Закарпатська	36047	1256325	2391,03
Запорізька	80388	1752853	3821,77
Івано-Франківська	46072	1379626	2782,88
Київська	74716	1726456	3606,42
Кіровоградська	34898	966735	3008,24
Луганська ²	42730	2200792	1617,98
Львівська	96133	2515804	3184,30
Миколаївська	43673	1157492	3144,23
Одеська	99071	2379229	3470,00
Полтавська	60504	1431110	3523,14
Рівненська	39693	1160751	2849,66
Сумська	43551	1111064	3266,46
Тернопільська	33082	1062458	2594,77
Харківська	113952	2702980	3513,16
Херсонська	36788	1060924	2889,62
Хмельницька	47598	1291250	3071,83
Черкаська	44598	1239336	2998,78
Чернівецька	28004	906828	2573,44
Чернігівська	38094	1036433	3062,91
м. Київ	287915	2865262	8373,73

Джерело інформації: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/gdn/dvn_ric/dvn_ric_u/dn_reg2008_u.html

Приклад розрахунку індикатора «Наявний дохід»

Науково-дослідний інститут праці і зайнятості населення Міністерства соціальної політики України і НАНУ

Підсумкова таблиця розрахунку індикатору "середньомісячний наявний дохід на одну особу" станом на 1 січня 2016 р.

	Норма I _н	Виклик, I _в (грн.)	Коефіцієнт виклику, K _в	Загроза, I _з (грн.)	Фактична величина I _ф (грн.)	Поправочний коєф. K _т	Коеф. небезпеки К _{нб}
Україна	0,47	4599	2,8	1642,5	3412,27	1,40	1,25
Волинська	0,35	4599	2,8	1642,5	2700,08	1,40	0,99
Дніпропетровська	0,54	4599	2,8	1642,5	4191,76	1,40	1,53
Донецька	0,54	4599	2,8	1642,5	2261,86	1,40	0,83
Житомирська	0,39	4599	2,8	1642,5	2952,91	1,40	1,08
Закарпатська	0,32	4599	2,8	1642,5	2391,03	1,40	0,87
Луганська	0,46	4599	2,8	1642,5	1617,98	1,40	0,59
Полтавська	0,45	4599	2,8	1642,5	3523,14	1,40	1,29
Рівненська	0,38	4599	2,8	1642,5	2849,66	1,40	1,04
Сумська	0,42	4599	2,8	1642,5	3266,46	1,40	1,19
Тернопільська	0,34	4599	2,8	1642,5	2594,77	1,40	0,95
Чернівецька	0,34	4599	2,8	1642,5	2573,44	1,40	0,94
Чернігівська	0,43	4599	2,8	1642,5	3062,91	1,40	1,12
м. Київ	0,96	4599	2,8	1642,5	8373,73	1,40	3,06